

Onderwerp: Gedragscode integriteit voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur en algemeen bestuur waterschap Hunze en Aa's 2026
Nummer: Z54990/162089

Agendapunt: 04

DB: Ja
11-11-2025

BPL: Nee

FAZ: Ja
26-11-2025

VVSW: Nee

AB: Ja
10-12-2025

Opsteller:

Opdrachtgever:
Jelmer Kooistra

Portefeuillehouder:
Geert-Jan ten Brink

Ondersteuning van de afdeling:

☐ Technisch ☒ Juridisch ☐ Financieel ☐ Staf ☐ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging

Externe betrokkenen:

Reden:

Samenvatting:

De gedragscode politieke ambtsdragers stamt uit 2017. Sinds 2017 zijn er in Nederland verschillende bestuurlijke ontwikkelingen geweest op het gebied van integriteit van politieke ambtsdragers. De vigerende gedragscode is niet zozeer verouderd maar er is sinds 2017 meer publieke en politieke aandacht gekomen voor integriteitsschendingen, mede door incidenten op lokaal en nationaal niveau. Dit heeft geleid tot strengere toetsing bij benoemingen en meer transparantie over nevenfuncties en belangen. Dit leidt tot de behoefte om ook onze gedragscode tegen het licht te houden, indachtig deze ontwikkelingen. De fractievoorzitters hebben zich op 1 oktober gebogen over de invulling van de nieuwe Gedragscode en hun advies hierover uitgebracht.

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Nee

AB-voorstel:

Het advies van de fractievoorzitters overnemen en de Gedragscode integriteit voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur waterschap Hunze en Aa's 2026 vaststellen.

Bijlagen:

- Concept Gedragscode integriteit voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur waterschap Hunze en Aa's 2026

Besluit/opmerkingen bestuur:

Paraaf Secretaris-directeur:

Inleiding

De gedragscode politieke ambtsdragers stamt uit 2017. Sinds 2017 zijn er in Nederland verschillende bestuurlijke ontwikkelingen geweest op het gebied van integriteit van politieke ambtsdragers. De vigerende gedragscode is niet zozeer verouderd maar er is sinds 2017 meer publieke en politieke aandacht gekomen voor integriteitsschendingen, mede door incidenten op lokaal en nationaal niveau. Dit heeft geleid tot strengere toetsing bij benoemingen en meer transparantie over nevenfuncties en belangen. Dit leidt tot de behoefte om ook onze gedragscode tegen het licht te houden indachtig deze ontwikkelingen. Er is daartoe aansluiting gezocht bij de door het Rijk in samenwerking met de koepelorganisaties ontwikkelde modelgedragscodes. Het gaat hierbij om een modelcode voor volksvertegenwoordigers en politieke ambtsdragers. Tevens zijn er uitvoeringsregels vastgesteld (wat te doen, wie in te schakelen als er een mogelijke integriteitsissue speelt). Deze regels zijn als bijlage toegevoegd aan de nieuwe gedragscode. Voor de Gedragscode is gebruik gemaakt van de meest recente Handreiking integriteit Politieke ambtsdrager en het Handboek Integriteit dat is opgesteld door het Ministerie van BZK

Achtergrond

De Waterschapswet bepaalt in artikel 33, derde lid dat de volksvertegenwoordiging voor zowel de eigen leden als voor de leden van het dagelijks bestuur en de voorzitter een Gedragscode vaststelt. Artikel 15 van het Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers bepaalt dat het bestuur van een decentrale overheid een gedragscode moet vaststellen voor zijn politieke ambtsdragers. In het Waterschapsbesluit (AmvB) dat voortvloeit uit de Waterschapswet is opgenomen dat het algemeen bestuur van het waterschap een gedragscode vaststelt voor zijn leden en dat deze gedragscode ook van toepassing is op de voorzitter, voor zover relevant. Het op 2 oktober 2024 door het algemeen bestuur vastgestelde Reglement van Orde kent integriteitbepalingen die zien op het onderzoek van de geloofsbrieven van de te benoemen leden van het algemeen bestuur (artikel 8) en de benoeming van de leden van het dagelijks bestuur (artikel 9, derde en vierde lid).

De gedragscode is een richtsnoer voor het handelen van individuele politieke ambtsdragers en heeft tot doel hen te ondersteunen bij de invulling van hun verantwoordelijkheid voor de integriteit van het openbaar bestuur. Het rechtskarakter van de Gedragscode is dat van een interne regeling, als nadere invulling en concretisering van wettelijke regels,

De verschillen oud en nieuw uitgelicht

In de huidige en nieuwe gedragscode zijn de verschillende hoofdthema's overeind gebleven. De invulling in de nieuwe Gedragscode is breder opgezet en bevat meer contextuele en juridische toelichting. Onze huidige Gedragscode is compacter en meer gedragsnormatief.

Hieronder zijn de verschillen tussen de nieuwe Gedragscode en de huidige Gedragscode per onderdeel aangegeven.

Structuur en benadering

De gedragscode 2017 is compact en normatief, gericht op kernwaarden zoals dienstbaarheid, functionaliteit, onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, openheid en zorgvuldigheid.

De gedragscode 2026 is uitgebreider, juridisch onderbouwd en bevat een inleiding die integriteit positioneert als collectieve verantwoordelijkheid binnen het bestuur.

Juridische onderbouwing

In de Gedragscode 2026 wordt expliciet verwezen naar de Waterschapswet en het rechtskarakter van de gedragscode als interne regeling.

De 2017-versie bevat minder juridische toelichting en is meer gedragsnormatief.

Inhoudelijke verschillen

De Gedragscode 2026 bevat nieuwe thema's zoals netwerkcorruptie en digitale integriteit (bijv. verbod op downloaden van illegale software en verspreiden van aanstootgevende content).

De Gedragscode 2026 benadrukt de voorbeeldfunctie van ambtsdragers, ook in de privésfeer en deze Gedragscode code bevat uitgebreide bepalingen over nevenfuncties, inclusief tijdsbeslag en inkomsten, en een openbaar register.

De uitsluiting van werkzaamheden na aftreden is in 2026 uitgebreid tot twee jaar (was één jaar in 2017).

De Gedragscode 2026 bevat expliciete regels over verbonden partijen conform BBV en Waterschapsbesluit.

4. Geschenken en uitnodigingen

Beide codes hanteren een grens van € 50,- voor geschenken. De Gedragscode 2026 bevat een verplicht register voor geschenken en buitenlandse reizen, met openbaarmaking via de website.

Ook bevat de Gedragscode expliciete regels over excursies en evenementen, inclusief meldplicht en openbaarmaking binnen één week.

5. Gebruik van voorzieningen

In de Gedragscode 2026 zijn regels over declaraties, buitenlandse dienstreizen en privégebruik van voorzieningen uitgebreider en strikter geformuleerd. De Gedragscode bevat expliciete bepalingen over het melden van verlenging van dienstreizen voor privédoeleinden.

6. Uitvoering en handhaving

De Gedragscode 2026 bevat een aparte paragraaf over uitvoering, inclusief processtappen bij vermoedens van integriteitsschendingen. Er is een integriteitscontactpersoon benoemd en een externe vertrouwenspersoon beschikbaar.

De Gedragscode 2017 bevat geen uitgewerkte uitvoeringsregels.

Conclusie:

De gedragscode 2026 biedt een juridisch sterker onderbouwd, uitgebreider en actueler kader voor integriteit van politieke ambtsdragers. De nadruk ligt op transparantie, verantwoording en uitvoerbaarheid. De Gedragscode 2017 is compacter en meer gericht op kernwaarden en gedragsregels.

Overwegingen ten aanzien van de nieuwe Gedragscode

Vanwege het toenemen van het aantal schendingen en incidenten zijn de integriteitsregels aangescherpt en uitgebreid. De regels zoals deze in de handreiking integriteit zijn opgenomen en uitgewerkt in een model Gedragscode gelden voor zowel provincies, gemeenten en waterschappen. In algemene zin kan worden gesteld dat de regels die zijn opgenomen voor het waterschap bijzonder ver strekken en onevenredig veel, met name administratief werk, genereren om reden van transparantie. Zonder op welke manier dan ook af te doen aan het belang van het waarborgen van integriteit ligt het in de lijn van het werken en handelen van het waterschap om die regels toe te passen die ook

daadwerkelijk het verschil maken. Hiermee wordt uitdrukkelijk niet gezegd regels die ons passen. Dat het model zo breed is opgezet heeft met name te maken met het toepassingsbereik zoals het hierboven aangegeven. Gesteld kan worden dat colleges (B&W en GS) en raden en staten gevoeliger zijn voor integriteitsissues omdat:

- Ze meer beslissingsruimte hebben over politiek gevoelige en financieel grote onderwerpen;
- De publieke zichtbaarheid en media-aandacht veel groter is;
- Er vaak sterke lobby's en persoonlijke belangen meespelen. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur van het waterschap werkt binnen strakkere wettelijke kaders, technischer beleid en een minder gepolariseerde omgeving waardoor de integriteitsrisico's kleiner zijn - maar zijn er overigens nog steeds, vooral rond aanbestedingen en vergunningverlening.

Bovenstaande maakt dan ook dat een aantal zaken zoals deze in de model Gedragscode zijn opgenomen voor ons waterschap overbodig zijn, niet bijdragen aan het doel van bijvoorbeeld transparantie maar wel extra werk genereren. De vraag is of we deze al dan niet willen opnemen in de nieuwe Gedragscode 2026.

De fractievoorzitters hebben zich hier op 1 oktober over gebogen. De bepalingen waarover is gesproken door de fractievoorzitters zijn hieronder opgenomen met daarbij het advies over het wel of niet opnemen van betreffende bepalingen. De adviezen van de fractievoorzitter s zijn al verwerkt in de concept-Gedragscode.

- *Afwegingskader voor selectie en benoemingen van externen.*
Advies:
Deze bepaling niet overnemen omdat iedere benoeming en selectie een ander afwegingskader vraagt. De algemene bepalingen in onze inkoopvoorwaarden zijn van toepassing.
- *Het aanleggen van een geschenkenregister*
Advies:
Deze bepaling niet overnemen omdat het waterschap in casu dijkgraaf en DB-leden geen geschenken ontvangen van boven de € 50,-. Daarmee is het aanleggen van een register overbodig. Bovendien is in de Gedragscode opgenomen dat geschenken die de voorzitter, het lid van het dagelijks- en algemeen bestuur uit hoofde van zijn ambt ontvangt met een geschatte waarde van meer dan € 50,- geregistreerd en eigendom worden van het waterschap indien zij niet worden teruggestuurd (artikel 4.1 lid 3). Mocht hier sprake van zijn dan wordt er alsnog een geschenkenregister gepubliceerd. Dit laatste is opgenomen in de toelichting op genoemd artikel.
- *Deelnemen aan excursies evenementen en buitenlandse reizen*
Advies:
Deze bepaling niet overnemen. Deelname aan evenementen en excursies worden opgenomen in de besluitenlijst van het DB. Daarnaast heeft opnemen van dit soort zaken in een register geen meerwaarde waar het gaat om integriteit maar levert wel een onevenredige administratieve last op.
- *Het inrichten van een financiële en administratieve organisatie; het in beeld brengen van bestuurskosten*
Advies:
Deze bepaling overnemen. Het inzichtelijk maken van de bestuurskosten draagt bij aan transparantie. Het bevordert openheid, controleerbaarheid en vertrouwen. In dit kader worden de bestuurskosten jaarlijks na vaststelling van de jaarrekening gepubliceerd via een openbaar register op de website van het waterschap.
- *Het melden door de dijkgraaf of een lid van het dagelijks bestuur van een voornemen tot een buitenlandse dienstreis en de verantwoording hieromtrent.*

Advies:

Deze bepaling niet overnemen. Enkel onze voorzitter (portefeuillehouder internationaal) reist naar het buitenland ten behoeve van projecten waar het waterschap bij betrokken is en waar bestuurlijke aanwezigheid en deelname van belang is. Het voornemen hiertoe wordt altijd gemeld in het dagelijks bestuur en op onze website via de openbare besluitenlijst. Een verslag van de ondernomen reis wordt ook op onze website geplaatst. Het vermelden van de kosten is ondoenlijk omdat de reizen onder de vlag van een landelijke (internationaal) programma (Blue Deal) plaatsvinden. De bestaande wijze van melden en verslaglegging volstaat waar het gaat om transparantie.

- *Periodieke bespreking nevenfuncties in het algemeen bestuur*

Advies:

Deze bepaling niet overnemen omdat dit mogelijk leidt tot onnodige politisering en privacy issues.

Wel wordt jaarlijks een uitvraag gedaan naar de actualiteit van het register. Dit is opgenomen in artikel 2.1, vijfde lid van de concept-gedragscode.

Overige toelichting

Artikel 2.3, eerste lid

In de Gedragscode 2026 is bepaald dat de voorzitter en de leden van het dagelijks bestuur gedurende twee jaren na aftreden uitgesloten zijn van het tegen betaling verrichten van werkzaamheden ten behoeve van het waterschap. In de Gedragscode 2017 is dat 1 jaar. De redenen om voor 2 jaar te kiezen zijn dat door meer afstand in tijd er minder kans is op beïnvloeding door eerdere bestuurlijke contacten en besluiten en het naar buiten toe een sterker signaal geeft van onafhankelijkheid en integriteit. Bij de rijksoverheid en veel gemeenten, provincies en waterschappen wordt reeds een periode van 2 jaar gehanteerd.

Artikel 5.5

In artikel 5.5 is het verbod van het gebruik van voorzieningen en eigendommen van het waterschap ten eigen bate of ten bate van derden is niet toegestaan, tenzij dit wettelijk is geregeld. In de toelichting wordt vermeld dat organisaties mogelijk een specifieke regeling hebben die privégebruik van bedrijfsmiddelen reguleert. Dit geldt ook voor ons waterschap. Voor het gebruik van de mobiele telefoon (voorzitter en DB-leden) en de Ipad (voorzitter, DB- en AB-leden) zijn afspraken gemaakt.

6.2, eerste lid onder c.

In artikel 6.2, eerste lid onder c is opgenomen dat op voorstel van de voorzitter het algemeen bestuur afspraken maakt over de processtappen die worden gevolgd ingeval van een vermoeden van een integriteitsschending van een politieke ambtsdrager van het waterschap. Deze processtappen zijn gecomprimeerd terug te vinden in de Uitvoeringsregels. De werkwijze zoals beschreven in de Handreiking voor de omgang met (vermoeden van) integriteitsschendingen kan worden gehanteerd als leidraad voor het onderzoek naar het (vermoeden van) een integriteitsschending.

Bestuurlijke integriteit in het waterschap

Zoals hiervoor gesteld is een Gedragscode niet meer dan een instrument dat bijdraagt aan goed openbaar bestuur, het moet handvatten bieden bij twijfel, en duidelijkheid bieden bij incidenten. Integriteit vereist dus een levende, gedeelde code. Met andere woorden het gesprek erover voeren geeft duiding. Integriteit is immers niet altijd een kwestie van 'goed of fout'. Het gaat om context, om

interpretaties, en vooral om de manier waarop met elkaar wordt omgegaan. Binnen ons waterschap hebben we met name in deze bestuursperiode veel aandacht aan integriteit besteed, analoog aan artikel 6.2, eerste lid onder a. We hebben in het introductieprogramma voor te benoemen bestuursleden met elkaar gesproken over integriteit met daarop volgend een workshop binnen ons waterschap onder begeleiding van Universiteit Nijenrode. Ook het aanpalende onderwerp weerbaarheid is naast landelijk ook binnen ons waterschap besproken. Het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertisecentrum) Noord-Nederland heeft het bestuur meegenomen in de wereld van ondermijning. Weerbaar Bestuur was en is een onderwerp dat in het bestuur aan de orde kwam. Het programma Weerbaar Bestuur, onderdeel van het Ministerie van BZK heeft een Ondersteuningsteam wat sinds ruim twee jaar een OnTour sessie aanbiedt aan alle gemeenten en provincies in Nederland. In overleg tussen de Unie van Waterschappen en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is besloten om ook de waterschappen een OnTour sessie aan te bieden. Wij zijn pilotwaterschap, samen met twee andere waterschappen.

Voorstel

Het advies van de fractievoorzitters overnemen en de Gedragscode integriteit voorzitter en overige leden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur waterschap Hunze en Aa's 2026 vaststellen.

namens het dagelijks bestuur,

Jelmer Kooistra
Secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
Dijkgraaf